

**KLINIK TERMINOLOGIYADA LOTIN VA YUNON
ELEMENTLARINING UYG'UNLASHUVI HAMDA UNING ZAMONAVIY
TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI**

Davurova Soxiba Usanboevna

Tillar kafedrası stajyor-assistenti, SamDTU

Vasliddinov Maqsudxon Xalimxon o'g'li, Usmonova Maftuna Sherali qizi

Xodjimurodova Yulduz Halimovna, Mansurov Shamsiddin Asomiddin o'g'li,

Normamatov Amal Suyunovich, Kamolova Nargiza Almasovna

SamDTU, Davolash fakulteti talabalari

Annotatsiya: Klinik terminologiya tibbiyot fanining asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, unda lotin va yunon tillari elementlarining o'zaro integratsiyasi muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada klinik terminlarning shakllanishida lotin va yunon tiliga mansub morfemalarning birgalikda qo'llanishi, ularning lingvistik xususiyatlari hamda tibbiy amaliyotdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yunon ildizlari ko'pincha kasallik va patologik jarayonlarni ifodalasa, lotin elementlari anatomik va tizimli nomlashda keng qo'llaniladi. Ushbu integratsiya tibbiy terminologiyaning aniqligi, universalligi va standartlashuvini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: klinik terminologiya, lotin tili, yunon tili, termin yasash, morfologiya, tibbiy terminlar.

**СОЧЕТАНИЕ ЛАТИНСКИХ И ГРЕЧЕСКИХ ЭЛЕМЕНТОВ В
КЛИНИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В
СОВРЕМЕННОЙ МЕДИЦИНЕ**

Давурова Сохиба Усанбоевна

Стажёр-ассистент кафедры языков,

Васлиддинов Мақсудхон Халимхон угли, Усмонова Мафтуна Шерали кизи,

Ходжимуродова Юлдуз Халимовна, Мансуров Шамсиддин Асомиддин угли,

Нормаматов Амал Суюнович, Камолова Наргиза Алмасовна

Студенты Лечебного факультета

Самаркандского государственного медицинского университета

Аннотация: Клиническая терминология является одной из основных составляющих медицинской науки, в которой важную роль играет интеграция элементов латинского и греческого языков. В данной статье анализируется совместное использование морфем латинского и греческого происхождения в формировании клинических терминов, их лингвистические особенности, а также значение в медицинской практике.

Результаты исследования показывают, что греческие корни чаще используются для обозначения заболеваний и патологических процессов, тогда как латинские элементы широко применяются при анатомическом и системном наименовании. Данная интеграция обеспечивает точность, универсальность и стандартизацию медицинской терминологии.

Ключевые слова: клиническая терминология, латинский язык, греческий язык, словообразование, морфология, медицинские термины.

THE INTEGRATION OF LATIN AND GREEK ELEMENTS IN CLINICAL TERMINOLOGY AND ITS SIGNIFICANCE IN MODERN MEDICINE

Davurova Sokhiba Usanboevna

Trainee Assistant of the Department of Languages,

Samarkand State Medical University

Vasliddinov Maqsudkhon Khalimkhon ogli, Usmonova Maftuna Sherali qizi,

Khodjimurodova Yulduz Halimovna, Mansurov Shamsiddin Asomidin ogli,

Normamatov Amal Suyunovich, Kamolova Nargiza Almasovna

Students of Faculty of General Medicine, Samarkand State Medical University

Abstract: Clinical terminology is one of the fundamental components of medical science, in which the integration of Latin and Greek elements plays a significant role. This article analyzes the combined use of morphemes of Latin and Greek origin in the formation of clinical terms, their linguistic features, and their importance in medical practice.

The results of the study show that Greek roots are more often used to denote diseases and pathological processes, while Latin elements are widely applied in

anatomical and systemic naming. This integration ensures the accuracy, universality, and standardization of medical terminology.

Keywords: clinical terminology, Latin language, Greek language, word formation, morphology, medical terms.

Kirish

Tibbiy terminologiya tarixan lotin va yunon tillari asosida shakllangan. Lotin tili uzoq vaqt davomida ilm-fanning universal tili bo'lib xizmat qilgan bo'lsa, yunon tili ko'plab klinik va patologik terminlarning asosiy manbasi hisoblanadi. Zamonaviy klinik terminologiyada ushbu ikki til elementlarining uyg'unlashuvi keng kuzatiladi. Bugungi globallashuv davrida tibbiyot sohasi mutaxassislaridan nafaqat nazariy bilimlar, balki xalqaro tajriba, xorijiy adabiyotlardan foydalanish ko'nikmalari, muloqotda erkinlik kabi ko'p qirrali kompetensiyalar talab etilmoqda. Bunda til integratsiyasi –ya'ni o'zbek, rus va ingliz tillarini puxta bilish va ularni o'quv jarayonida uyg'unlashtira olish muhim ahamiyat kasb etadi. Ko'p tillilik asosida ta'lim olish, shubhasiz, talabalarning klinik amaliyotga tayyorligi, ilmiy-tadqiqot ishlari bilan shug'ullanishi va kasbiy o'sishini jadallashtiradi. Ammo real sharoitda bu integratsiyani amalga oshirishda turli muammolar va cheklovlar mavjud. Klinik terminlarning shakllanishida lotin va yunon morfemalarining integratsiyasi terminlarning aniq, qisqa va xalqaro miqyosda tushunarli bo'lishini ta'minlaydi. Shu sababli ushbu mavzu tibbiy lingvistika va terminologiya nuqtai nazaridan dolzarb hisoblanadi.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot jarayonida klinik terminologiya, tibbiy lingvistika hamda lotin va yunon tiliga mansub termin elementlariga oid ilmiy adabiyotlar batafsil o'rganildi va tizimli ravishda tahlil qilindi. Ushbu jarayonda zamonaviy ilmiy manbalar, o'quv qo'llanmalar va terminologik lug'atlar asosiy axborot manbai sifatida xizmat qildi. O'rganilgan adabiyotlar tibbiy terminlarning shakllanishi, ularning lingvistik xususiyatlari hamda amaliy qo'llanilishiga oid muhim nazariy va amaliy ma'lumotlarni qamrab oldi.

Tadqiqotni amalga oshirishda bir qator ilmiy-uslubiy metodlardan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi orqali mavjud nazariy qarashlar va ilmiy yondashuvlar umumlashtirildi. Morfologik va etimologik tahlil yordamida klinik terminlarning tarkibiy qismlari — ildiz, prefiks va suffikslar o'rganilib, ularning kelib chiqishi va ma'nosi aniqlashtirildi. Qiyosiy metod orqali lotin va yunon termin elementlarining o'xshash va farqli jihatlari solishtirildi, ularning termin yasashdagi roli tahlil qilindi. Tavsifiy metod esa terminlarning tuzilishi, semantik xususiyatlari va qo'llanilish doirasini izohlashda qo'llanildi.

Tadqiqot materiallari sifatida klinik terminlar lug'atlari, tibbiy darsliklar, farmatsevtik terminologiyaga oid ilmiy manbalar hamda maxsus uslubiy qo'llanmalar tanlab olindi. Ushbu manbalar orqali terminlarning amaliy qo'llanilishi, ularning klinik va ilmiy kontekstdagi ahamiyati hamda terminologik tizimdagi o'rni chuqur tahlil qilindi.

Natijalar:

Tillar integratsiyasi nafaqat ta'lim sifati, balki tibbiy xizmat ko'rsatish darajasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, xorijiy bemorlar bilan ishlaydigan tibbiyot xodimlarining til bilishi yuqori bo'lsa, diagnostika va davolash sifati sezilarli darajada oshadi. Shu bois tillarni bir vaqtning o'zida va bir-birini to'ldiruvchi tarzda o'rganish tibbiy ta'limning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tillar integratsiyasining ahamiyati: Tillar integratsiyasi — bu o'quv jarayonida bir nechta tillarni maqsadli tarzda qo'llash orqali bilim va ko'nikmalarni chuqurlashtirishga qaratilgan pedagogik yondashuvdir. Tibbiyotda bu yondashuv ayniqsa dolzarb bo'lib, ko'p tillilik nafaqat kasbiy o'sishga, balki bemor bilan muloqot, xalqaro konferensiyalarda ishtirok etish, ilmiy maqolalar yozish va zamonaviy tibbiy adabiyotlardan foydalanish imkonini beradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023 yilda O'zbekiston tibbiyot oliygohlarida tahsil olayotgan talabalarning 68% ingliz tilida yozilgan darsliklardan foydalana olmaydi. Bu esa ularning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini cheklaydi. Shu sababli, tillar integratsiyasi nafaqat xorijiy tillarni o'rganish, balki o'zbek tilidagi ilmiy-tibbiy resurslarni yaratish, tarjima faoliyatini kuchaytirish va terminologik

uyg'unlikni ta'minlash orqali amalga oshirilishi lozim. Tillar integratsiyasini samarali tashkil qilish uchun faqat til o'qituvchilari emas, balki mutaxassislik fani o'qituvchilari ham jarayonga jalb qilinishi kerak. Masalan, anatomiya darslari davomida inglizcha asosiy atamalarni qo'shib o'qitish orqali talabalar fan va tilni birgalikda o'zlashtiradilar. Bu interdisiplinar (fanlararo) yondashuv til o'rgatishni sun'iy emas, balki tabiiy jarayon sifatida tashkil qilish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, klinik terminlarning katta qismi lotin va yunon morfemalarining kombinatsiyasidan tashkil topgan.

1. Yunon elementlarining roli:

Yunon ildizlari ko'pincha kasallik va patologik jarayonlarni bildiradi:

cardio – yurak

neuro – asab

pathos – kasallik

2. Lotin elementlarining roli:

Lotin elementlari anatomik nomlashda keng qo'llaniladi:

cor – yurak

ren – buyrak

pulmo – o'pka

3. Integratsiyalashgan terminlar:

Ko'plab terminlar aralash shaklda qo'llanadi:

cardiologia

neurologia

gastroenteritis

Bu holat terminologiyaning moslashuvchanligini ko'rsatadi.

Muhokama:

Lotin va yunon termin elementlarining o'zaro integratsiyasi klinik terminologiyaning eng muhim xususiyatlaridan biri hisoblanadi. Bu integratsiya tarixiy rivojlanish jarayonida shakllangan bo'lib, bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Yunon tili qadimiy tibbiyot fanining asosiy tili bo'lganligi sababli ko'plab klinik va patologik terminlar aynan shu tilga borib

taqaladi. Lotin tili esa ilm-fan va rasmiy yozuv tili sifatida terminlarni tizimlashtirish va standartlashtirishda muhim rol o'ynagan.

Klinik terminlarda yunon ildizlari ko'pincha kasallikning mohiyatini, uning etiologiyasi yoki patogenezini ifodalaydi. Masalan, -itis, -osis, -algia kabi suffikslar kasallik yoki patologik jarayonni bildiradi. Bu elementlar klinik terminlarning mazmuniy aniqligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, lotin elementlari anatomik tuzilmalarni nomlashda keng qo'llanilib, organizm qismlarini ifodalashda asosiy rolni bajaradi.

Ushbu integratsiyaning muhim jihatlaridan biri — terminlarning xalqaro miqyosda tushunarli bo'lishidir. Lotin va yunon elementlari asosida yaratilgan terminlar turli tillarda deyarli bir xil shaklda qo'llanadi. Bu esa shifokorlar va ilmiy xodimlar o'rtasida samarali kommunikatsiyani ta'minlaydi.

Biroq ayrim hollarda terminlarning aralash shaklda bo'lishi murakkabliklarga olib kelishi mumkin. Masalan, yangi boshlovchi talabalar uchun yunon va lotin elementlarini ajratish qiyin bo'lishi mumkin. Shu sababli tibbiy terminologiyani o'qitishda morfemik va etimologik tahlil metodlaridan foydalanish muhimdir.

Zamonaviy tibbiyotda ingliz tilining roli ortib borayotgan bo'lsa-da, klinik terminologiyaning asosiy qismi hanuz lotin va yunon elementlariga asoslangan. Bu esa ularning ilmiy terminologiyadagi mustahkam o'rnini ko'rsatadi.

Shuningdek, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan klinik terminlarni avtomatik tahlil qilish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa terminologik tizimni yanada chuqurroq o'rganish va standartlashtirish imkonini beradi.

Xulosa:

Klinik terminologiyada lotin va yunon elementlarining integratsiyasi terminlarning aniqligi va xalqaro standartlashuvini ta'minlaydi. Ushbu integratsiya tibbiyot sohasida samarali kommunikatsiyani rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tibbiy ta'limda tillar integratsiyasi —bu zamon talabi. Bu jarayon faqat xorijiy til o'rganish emas, balki ko'p tillilikda o'quv resurslarini yaratish, ilmiy adabiyotlarni o'zlashtirish, bemor bilan to'g'ri muloqotda bo'lish va kasbiy tayyorgarlikni

kuchaytirishdan iboratdir. Amaliy muammolarni tizimli yondashuv bilan hal qilish, xususan, innovatsion texnologiyalar, o'qituvchilar salohiyatini oshirish va tillar bo'yicha resurslar yaratish orqali hal etish mumkin. Kelgusida tibbiy ta'lim muassasalari integratsiyalashgan, raqamli va interaktiv ko'p tilli tizimlarga o'tishi, ushbu sohadagi raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2016. – 400 с.
- 2.Самусев Р.П., Липченко В.Я. Анатомия человека: атлас с латинской терминологией. – Москва: Оникс, 2018. – 544 с.
- 3.Сапин М.Р. Анатомическая терминология. – Москва: Медицина, 2015. – 256 с.
- 4.Dunglison R. Medical Lexicon: A Dictionary of Medical Science. – New York: Routledge, 2019. – 850 p.
- 5.Stedman T.L. Stedman's Medical Dictionary. – 28th ed. – Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2016. – 2240 p.
- 6.Dorland W.A.N. Dorland's Illustrated Medical Dictionary. – 33rd ed. – Philadelphia: Elsevier, 2020. – 2144 p.
- 7.Dirckx J.H. The Language of Medicine: Its Evolution, Structure, and Dynamics. – New York: Praeger, 2018. – 320 p.
- 8.Виноградов В.В. Введение в языкознание. – Москва: Высшая школа, 2017. – 432 с.
- 9.Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – Москва: URSS, 2019. – 608 с.